

וו. אודיווסקי

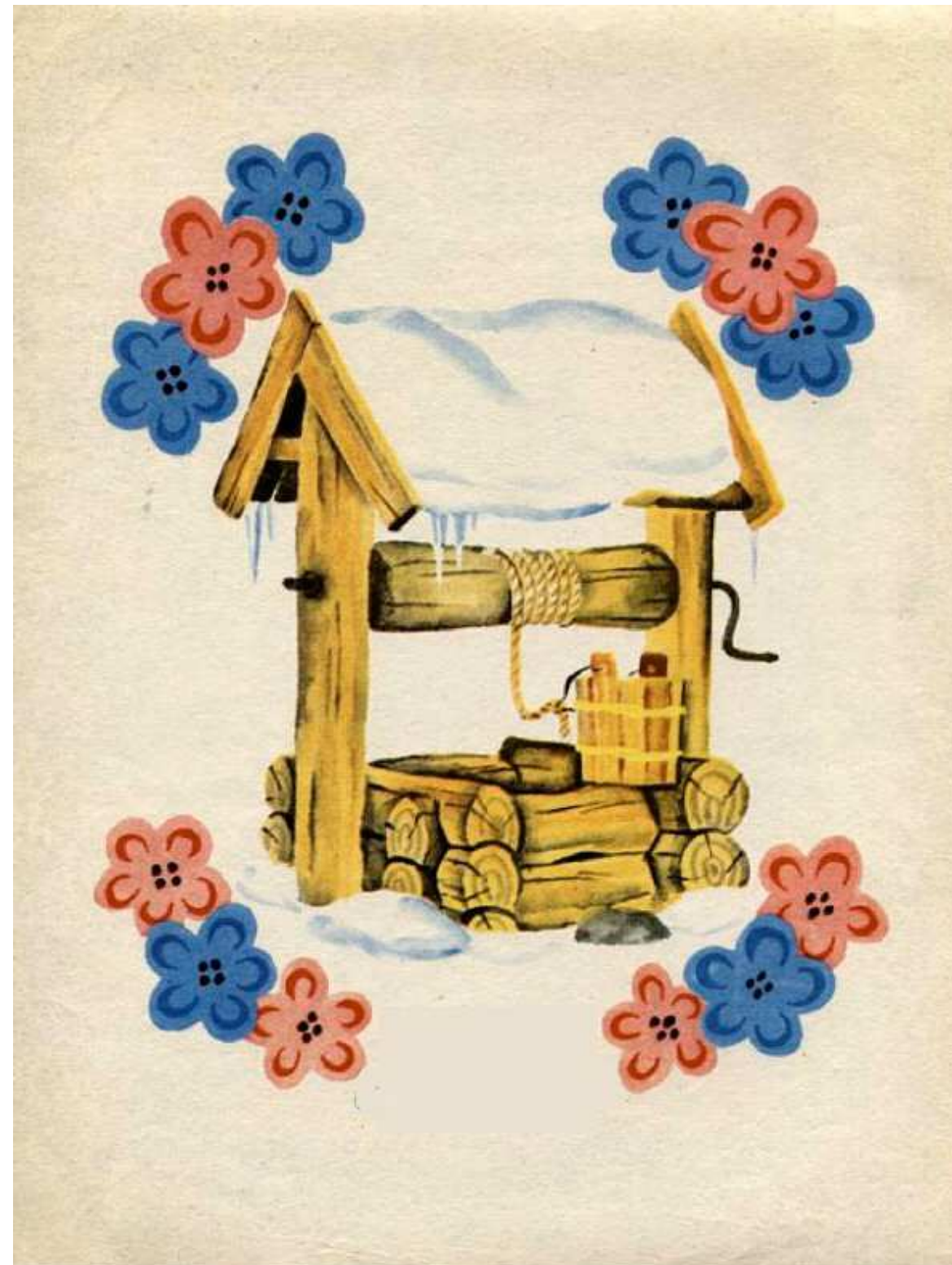

סבא
כפור איוונוויץ'

איורים וו. פרצובה

בבית אחד חיו שתי בנות, חרוצינה ועצלינה, ואיתן חיה האומנת שלהן.
חרוצינה הייתה נערה נבונה. קמה מוקדם בבוקר, התלבשה לבדה, בלי עזרה, ומיד ניגשה לעבודה – הבעירה אש בתנור, לשה בצק ללחם, טאטאה את הבית, האכילה את התרנגול ואחר כך יצאה אל הבאר, להביא מים.
ועצלינה באותו זמן שכבה במיטה, התמתחה, התהפכה מצד לצד, וכשנמאס לה לשכב ביקשה מהאומנת "נני, תלבישי לי גרביים. נני, תקשרי לי נעליים" ואחר כך אומרת "נני. אולי יש כבר הלחמניות טריות?" אחר כך קמה ומתיישבת ליד החלון לספור זבובים – כמה באו וכמה הלכו. וכאשר ספרה כבר את כולם לא יודעת במה

תעסוק. לשכב במיטה – אין חשק לישון. לאכול – אין תיאבון. לשבת ליד החלון – כבר נמאס לה. יושבת, מתמרמרת, כועסת על כולם כאילו זו אשמתם שמשעמם לה.

ובינתיים חרוצינה חזרה, הביאה מים, מסננת אותם לתוך הקנקנים. המים עוד עכורים והיא מקפלת דף ניר, מניחה עליו פחמים וחול גס, את הניר שמה בקנקן ושופכת דרכו מים. והמים עוברים דרך החול והפחמים ומטפטפים לקנקן נקיים, צלולים כמו בדולח. ואחר כך חרוצינה עוד מתקנת גרביים או משהצת ממחטות, או גוזרת ותופרת חולצות, וכל זמן העבודה עוד שרה שיר. ואף פעם לא משעמם לה, כי אין לה מתי להשתעמם. פעם עוסקת בזה, פעם במשהו אחר והנה רואה – היום עבר.

אך פעם קרתה לה צרה. היא הלכה לבאר להביא מים, הורידה את הדלי על חבל והחבל משום מה נקרע. הדלי נפל לבאר. מה לעשות? חרוצינה התחילה לבכות והלכה לאומנת לספר על הצרה שלה. והאומנת הייתה כזו חמורה וקפדנית, אמרה "בעצמך גרמת לך צרה, תקני זאת בעצמך. בעצמך הפלת את הדלי, תוציאי את הדלי מהבאר."

לא היה מה לעשות. חרוצינה המסכנה הלכה לבאר, החזיקה בחבל וירדה בו עד תחתית הבאר. אלא ששם ממש נס קרה לה. היא רואה – לפניה תנור ובתנור יושב כיסן, כזה סמוק, אפוי וחם. יושב, מביט עליה ואומר: "אני כבר מוכן, נאפיתי, התמלאתי בסוכר וצימוקים. מי יוציא אותי מהתנור יוכל לקחת אותי."

חרוצינה לא חשבה הרבה אלא לקחה תרוד, הוציאה את הכיסן, שמה תחת המעיל והלכה הלאה.

היא הגיעה למטע ושם עמד עץ תפוח ועליו תפוחים זהובים. הפירות
לוחשים בעלים ואומרים "אנו תפוחים בשלים, עסיסיים, שורשי העץ
הזינו אותנו, טל בוקר קריר השקה אותנו. מי יקטוף אותנו יוכל
לקחת אותנו איתו."

חרוצינה ניגשה לעץ, משכה בענף והתפוחים נפלו ישר לתוך הסינור
שלה. הלכה חרוצינה הלאה. רואה – לפניה יושב סבא כפור
איונוביץ', שערותיו לבנות-לבנות, יושב על ספסל קרח ואוכל חופן
שלג. כשהוא מניע את ראשו כפור נשפך משערותיו. כשהוא נושם
אדים יוצאים מפיו.

"אהא!" אמר "שלום חרוצינה! תודה לך שהבאת לי את הכיסן. כבר
מזמן לא אכלתי דבר חם."

הוא הושיב את חרוצינה לידו על הספסל ויחד אכלו את הכיסן
וכרסמו תפוחים זהובים.

"אני יודע מדוע באת" אמר סבא כפור "הפלת את הדלי שלך לתוך
הבאר שלי. אחזיר לך את הדלי, אבל את צריכה לשרת אותי שלושה
ימים. תהיה נבונה יהיה לך טוב. תהי עצלה יהיה רע. ועכשיו" הוסיף
סבא כפור "לי, הזקן, הגיע זמן לנוח. ואת תנערי את הכסת שלי
ותכיני לי מיטה."

חרוצינה הלכה לביתו של סבא כפור. הבית היה כולו מקרח, גם
דלתות, גם חלונות וגם רצפה מקרח, והקירות מקושטים פתיתי
שלג. השמש השתקפה בהם והכל בבית זהר כמו יהלומים.

על המיטה של סבא כפור מונח היה שלג במקום כסת. הוא היה קר
אך לא הייתה ברירה. חרוצינה התחילה לפורר את השלג כדי שלזקן
היה רך יותר

לישון. ואצלה המסכנה הידיים קפאו מקור. אצבעות לבנות לגמרי ומתקשות, כמו אצל אנשים עניים, שכובסים את הלבנים שלהם בנהר בחורף. גם קר וגם רוח בפנים, והלבנים קופאים, קשיחים כמו עץ, ואין ברירה, העניים עובדים כך.

"אין דבר" אומר לה סבא כפור "תשפשי בשלג את אצבעותיך ווהן יפשירו. אני זקן בעל לב טוב. תראי עכשיו איזה פלא אצלי."

הוא הרים את כסת השלג ואת השמיכה שלו וחרוצינה ראתה שתחת אלה יוצאים נבטים ירוקים. חרוצינה ריחמה על הנבטים המסכנים.

"אתה מספר" אמרה "שאתה זקן טוב לב. אז למה אתה מחזיק נבטים ירוקים תחת כסת שלג, ולא נותן להם לצאת לחופשי?"

"אני לא משחרר אותם כי עוד לא הגיע הזמן. לצמחיה הזו אין עוד מספיק כוח. האיכרים זרעו אותם בסתיו והם נבטו, ואילו שחררתי אותם עכשיו החורף היה תופס אותם ולקראת הקיץ הצמחיה לא הייתה מתפתחת. לכן כיסיתי את הנבטים הצעירים בכסת שלג שלי ועוד בעצמי אני שוכב עליהם כדי שהרוח לא תפזר אותם. יבוא אביב, כסת השלג תמס, הצמחים יגדלו ויניבו גרעינים. האיכר יאסוף את הגרעינים ויוביל לטחנה. הטוחן יטחן אותם לקמח, ומהקמח הזה את, חרוצינה תאפי לחם."

"אבל אמור לי, סבא כפור" אמרה חרוצינה "מדוע אתה יושב בבאר?"

"אני יושב בבאר כי האביב מתקרב" אמר סבא כפור "ועוד מעט יעשה חם. ואת יודעת שבקיץ בבאר קריר, כי המים בבאר צוננים אפילו בקיץ החם ביותר."

"ולמה אתה, סבא כפור" שאלה עוד חרוצינה "הולך בחורף ברחובות ודופק בחלונות?"

"אני דופק בחלונות" ענה סבא כפור "כדי שאנשים לא ישכחו להבעיר תנורים ולכסות בזמן את הארובות. והרי יש אי-יוצלחים שאת התנור יבעירו ואת הארובה לא יכסו או יכסו שלא בזמן, כשעוד לא כל הפחמים נשרפו. ואז לבית יכנסו גזים, אנשים יקבלו כאב ראש ויצרבו להם עיניים, ואפילו למות יכולים מהגזים. ועוד אני דופק בחלונות כדי שאף אחד לא ישכח שיש אנשים בעולם שקר להם בחורף, שאין להם מעיל חם, ולא כסף כדי לקנות עצי הסקה. אני דופק בחלונות כדי לעזור להם לא לשכוח זאת."

וסבא כפור הטוב ליטף את ראשה של חרוצינה ונשכב לנוח במיטת שלג שלו.

ובזמן שסבא כפור נח חרוצינה סידרה הכל בבית, נכנסה למטבח, הכינה אוכל, תיקנה מעיל של הזקן וכיבסה את הלבנים. הזקן היה מרוצה מאוד כשהתעורר והודה לחרוצינה. אחר כך הם ישבו לאכול. הארוחה הייתה נהדרת והטובה במיוחד הייתה הגלידה שאותה הזקן הכין בעצמו.

וכך עבדה חרוצינה אצל סבא כפור שלושה ימים. וביום השלישי אמר סבא כפור לחרוצינה:

"תודה לך, נערה נבונה, טיפלת בי יפה ואני לא רוצה להישאר לך חייב. את בוודאי יודעת – עבור עבודה האנשים מקבלים כספים. והנה לך הדלי שלך. ובדלי הזה שמתי חופן שלם של מטבעות כסף. ונוסף לכך סיכת יהלום לבן קטנה לסגירת הצעיף שלך. חרוצינה הודתה לו, נעצה את סיכת היהלום בצעיף, לקחה את הדלי, חזרה לבאר ומשם תפסה בחבל ויצא החוצה לעולם. כשרק התקרבה לבית ראה אותה התרנגול, שאותו האכילה מדי בוקר. הוא שמח, קפץ על הגדר וקרא:

"קו-קו-רי-קו! קו-קו-רי-קו! קו-קו-רי-קו! קו-קו-רי-קו!"

כשחרוצינה נכנסה הביתה וסיפרה כל מה שקרה לה, האומנת השתוממה מאוד ואחר כך אמרה "את רואה עצלינה מה מקבלים אנשים תמורת עבודה! לכי גם את לזקן הזה ותשרתי אותו, תעבדי קצת. תסדרי את הבית, תבשלי אוכל, תתנקי את מעילו ותכבסי לבנים. כך גם את תקבלי חופן מטבעות ואלה נחוצים כאן מאוד.

לקראת החג חסר לנו כסף."

עצלינה התעצלה מאוד ללכת לעבוד אצל סבא כפור, אבל רצתה לקבל מטבעות וגם סיכת יהלום. וכך, כמו חרוצינה גם עצלינה יצאה לבאר וקפצה ישר פנימה, עד התחתית. היא רואה – לפניה תנור ובתנור יושב כיסן, כזה סמוק, אפוי יפה, מביט עליה ואומר "אני כבר מוכן, אפוי היטב, מלא סוכר וצימוקים. מי יוציא אותי יוכל לקחת אותי."

אבל עצלינה ענתה לו "לא! לא! למה לי להתעייף, לקחת תרווד ולהוציא אותך מהתנור. תרצה, תקפוץ בעצמך." והלכה הלאה. הגיעה למטע ושם רואה עץ תפוחים ועליו תפוחים זהובים. הפרי לוחש בעלים לעצמו "אנו תפוחים בשלים עסיסיים. האכילו אותנו שורשי העץ, השקו אותנו טללי בוקר. מי יקטוף אותנו מהעץ יוכל לקחת אותנו."

"לא! לא!" ענתה להם עצלינה "למה לי לטרוח, להרים ידיים, למשוך בענפים. יגיע זמן אתם תפלו בעצמכם."

והיא עברה הלאה. וכך הגיעה עד סבא כפור. הזקן ישב כמו קודם על ספסל קרח ואכל חופן שלג.

"מה רצונך, נערתית?" שאל.

"באתי אליך" ענתה עצלינה "לשרת ולקבל תמורה על עבודה."

"נכון אמרת, נערת" ענה סבא כפור "עבור עבודה מגיע כסף. רק תזכרי איזו עבודה תעשי אצלי – תנערי את הכסת שלי, תבשלי ארוחה, תתקני את המעיל שלי ותכבסי את הלבנים שלי." עצלינה הלכה לביתו ובדרך חשבה "למה שאטריח את עצמי, ואעייף את הידיים שלי? הרי הזקן לא ירגיש וישן גם בלי שאנער את הכסת."

הזקן באמת לא הרגיש, נשכב במיטה תחת כסת בלי נעור ונרדם. ועצלינה הלכה למטבח. באה למטבח בלי לדעת מה לעשות. היא אמנם אהבה לאכול, אבל מעולם לא עלה בדעתה שצריך גם לבשל את האוכל, להכין אותו. היא אפילו התעצלה תמיד להסתכל איך עושים זאת. היא הביטה סביב המטבח. הנה לפניה ירקות, ובשר, ודגים, חרדל וחומץ, הכל מסודר. היא חשבה, חשבה, איכשהו ניקתה את הירקות, חתכה את הדגים ומרחה בשמן ובלי לעבוד קשה הכניסה לסיר את הירקות, רחוצים ולא רחוצים, שמן, דגים, חומץ וחרדל ועוד חושבת "למה לטרוח ולבשל כל דבר בנפרד? הרי בבטן כל זה יהיה ביחד."

בינתיים הזקן התעורר ורצה לאכול. עצלינה הביאה לו את הסיר כמות שהוא, אפילו מפה על השולחן לא שמה. סבא כפור טעם, החמיר פנים. חול חרק בין שיניו. "בישלת יפה" אמר וחייך "תטעמי בעצמך את מה שבישלת." עצלינה טעמה וירקה מיד, והזקן נהם ונהם, בסוף הביא אוכל מוכן והכין בעצמו ארוחה מצוינת, עד שעצלינה אצבעות ליקקה כשאכלה מעבודה של אחר.

אחרי הארוחה הזקן שוב נשכב לנוח, אבל הזכיר לעצלינה שהמעיל שלו עדיין לא מתוקן.

*

עצלינה לא רצתה יותר לעמול אך לא הייתה לה ברירה. היה צריך להכין את הבגדים. אך הנה הצרה, היא ניסתה לתפור, אבל לא ידעה איך. לקחה מחט ומיד דקרה את אצבעותיה ואת המחט זרקה. והזקן כאילו לא מרגיש בכלום. הזמין את עצלינה שוב לאכול ועוד נתן לה שמיכה חמה כדי שתוכל לישון.

שמחה עצלינה וחשבה:

"אולי כך יהיה גם הלאה. האחות שלי סתם עבדה קשה. הזקן הוא איש טוב, הוא יתן לי מטבעות כסף גם כך, בלי שעבוד." ביום השלישי באה עצלינה אל סבא כפור וביקשה שיתן לה ללכת הביתה ויגמל אותה על העבודה שלה.

"ומה הייתה העבודה שלך?" שאל הזקן "אילו לומר את האמת, הרי את עוד חייבת לי לשלם, כי לא את עבדת אצלי, אלא אני שירת אותך."

"אבל איך זה!" קראה עצלינה "חייתי אצלך שלושה ימים שלמים." "את יודעת, נערת" ענה הזקן "לחיות ולשרת אלה שני דברים שונים. וגם עבודה אחת לא דומה לשנייה. אבל אם המצפון שלך לא מטריד אותך, אגמל אותך. כפי שהייתה העבודה שלך, כזה יהיה גם התשלום שלך."

ובמילים אלה סבא כפור נתן לה ביד אחת מטיל כסף גדול וביד שניה סיכת יהלום גדולה. עצלינה כל כך שמחה שתפסה את זה ואת זה, ואפילו בלי לומר תודה רצה הביתה.

היא הגיעה הביתה והתפארה "הנה" אמרה "מה שהרווחתי בעבודתי. לא כמו אחותי שקיבלה חופן קטן של מטבעות, וסיכת יהלום קטנטונת, אלא מטיל כסף שלם וכבד, וגם יהלום גדול כמו אגרוף. בזה אפשר לקנות לקראת החג..."

לא גמרה לדבר כשהמטיל נמס ונשפך על הרצפה, ובאותו הזמן
התחיל להימס גם היהלום.
והתרנגול קפץ על הגדר וקרא בקול רם:
"קו-קו-רי-קו! קו-קו-רי-קו! בידיה של עצלינה גלידי קרח גדולים!"

